

Retningslinjer for implementering af 13-cifrede ISBN

Indholdsfortegnelse

Indledning

Numrenes opbygning

Konvertering af ældre numre

Biblioteker og bibliotekssystemer

Ændringer i anvendelsen af ISBN

Tidshorisont for indførelsen af 13-cifrede ISBN

Ansvar for ændringer

Kommunikation med handelspartnere

Andre overvejelser

Ofte stillede spørgsmål

Nyttige links og andre informationskilder

Indledning

Siden indførelsen i 1970 har internationale standardbognumre (ISBN) været internationalt anerkendt som forlagsindustriens og bogbranchens identifikationssystem. Et ISBN ledsager en monografisk publikation, fra det bliver produceret, og hele vejen gennem forsynings- og distributionskæden.

ISBN-systemet er et vigtigt element i de bestillings- og lagersystemer, som forlag, boghandlere, grossister, biblioteker og andre organisationer benytter. Det udgør grundlaget for indsamling af data om nye og kommende udgaver af monografiske publikationer til fortegnelser, der bruges overalt i bogbranchen. Brugen af ISBN letter også administrationen af rettigheder og overvågningen af salgsdata for forlagsindustrien.

Den reviderede ISO-standard, der bliver udgivet i begyndelsen af 2005, er den første ændring, der er sket i opbygningen af ISBN siden deres indførelse. For at den forsyningskæde, der er afhængig af dette identifikationsnummer, fortsat kan fungere gnidningsløst, må alle parter i bogbranchen sikre, at deres systemer er i stand til at håndtere den nye nummeropbygning uden driftsforstyrrelser, når den træder i kraft den 1. januar 2007. Alle anvendte systemer, der benytter ISBN, både interne og de, der bruges til eksternt kommunikation, må revideres; det samme gælder visningen af numrene på publikationer og i beslægtet dokumentation.

Det er ikke hensigten med disse retningslinjer at forsøge at løse hvert eneste problem, der måtte opstå. Mange af de problemer, der opstår, vil kun kunne løses gennem individuelle diskussioner med brugerne, mellem handelspartnere, og med bestillings- og lagersystemernes leverandører. Disse retningslinjer er lavet for at hjælpe dem, der står over for omlægningen, med at finde ud af, hvad der skal gøres inden 1. januar 2007, samt for at give generel vejledning om, hvordan bestemte problemer kan gribes an, og hvor man kan finde yderligere vejledende information (se *Nyttige links og andre informationskilder* forned).

Numrenes opbygning

Det nye ISBN vil bestå af 13 cifre: et 3-cifret præfiks, som identificerer bogbranchen (p.t. 978), efterfulgt af et 9-cifret hovednummer (land, forlag, titel) og et omberegnet kontrolciffer, der viser, at hele nummeret er korrekt. Således bliver ISBN identisk med den 13-cifrede EAN "Bookland"-kode, der allerede er indkodet i stregkoden på bagsiden af bogen.

Der er opstået et behov for en ny opbygning af ISBN, fordi det voksende antal publikationer og forlag på verdensplan gør, at man er ved at løbe tør for numre. Når det bliver nødvendigt - på et eller andet tidspunkt efter januar 2007 - vil bogbranchen kunne anvende det ekstra EAN-præfiks 979. Når ISBN-kontorerne nogle steder i verden løber tør for de ISBN, de har fået tildelt på nuværende tidspunkt, vil de blive bemyndiget til at udstede numre med præfikset 979. Alt afhængig af hvilke ISBN der er ledige i de forskellige forlagnummerserier, vil et ISBN-kontor muligvis udstede nogle ISBN med præfikset 978 og andre med præfikset 979.

13-cifrede ISBN vil blive tildelt på en anden måde end den, der anvendes i dag. Højest sandsynligt vil forlagene ikke beholde deres nuværende præfikser, når man begynder at tildele ISBN med

præfikset 979. Derfor kan man ikke gå ud fra, at 978 + forlagsnummer bliver det samme som 979 + forlagsnummer.

Alt dette nødvendiggør, at alle bogbranchens parter er parat til at operere med 13-cifrede ISBN fra 1. januar 2007, idet alle bøger udgivet efter denne dato skal udstyres med et 13-cifret ISBN.

Konvertering af ældre numre

Det bliver nødvendigt for udgiverne at ændre alle deres nuværende ISBN samt at tilpasse deres systemer til de nye numre. Dette omfatter ISBN for alle ikke-udgåede værker, sandsynligvis alle eller de fleste udgåede værker, man kan få ordrer eller andre forespørgsler på, og for alle udestående ikke-anvendte ISBN, som de lokale ISBN-kontorer har tildelt.

Der vil blive stillet software til rådighed til konvertering af et begrænset antal numre; og systemleverandørerne kan forsyne deres kunder med konverteringssoftware. Nogle forlæggere, især de med mange uanvendte ISBN, kan være fristet til at fortsætte med at bruge 10-cifrede ISBN i deres interne systemer eller lave andre lappeløsninger, der blot får det til at se ud, som om nummeret er blevet ændret, selv om ISBN-opbygningen i virkeligheden stadig er baseret på det 10-cifrede ISBN. Dette frarådes på grund af de forvekslinger, der kan opstå, når man begynder at bruge præfikset 979. Dette er især et problem for de brugere, der forkorter ISBN til titelnummer og kontrolciffer i deres interne systemer, så end ikke forlagsnummeret fremgår.

Boghandlere må pr. 1. januar 2007 kunne anvende 13-cifrede ISBN ved ordreafgivelse, fakturering samt til andre funktioner, og de vil muligvis ønske at kunne gøre det hurtigst muligt. De fleste boghandlers systemer er allerede i stand til at håndtere de 13-cifrede produktnumre, der anvendes i EAN-systemet; muligheden for at kunne aflæse og håndtere en lignende nummeropbygning for bøger og andre produkter uden risiko for forvekslinger bør være en betydelig fordel. Manuelle lagersystemer og andre systemer kræver muligvis en omlægning fra 10-cifrede til 13-cifrede ISBN.

Biblioteker og bibliotekssystemer

Biblioteker og leverandører af bibliotekssystemer, der bruger ISBN til kataloger og bibliografiske databaser, må kunne understøtte både de nuværende 10-cifrede ISBN og de kommende 13-cifrede ISBN i så god tid som muligt inden 1. januar 2007 og fortsætte med denne understøttelse i fremtiden.

Disse systemer må kunne håndtere ISBN-numrene i den bibliografiske post på den måde de optræder i det publicerede værk, hvad enten det er 10 eller 13 cifre, samt lade lånere anvende begge formater ved søgninger i bibliotekets database. Det ventes ikke, at det bliver nødvendigt at konvertere eksisterende bibliografiske poster.

Men i systemer, der understøtter online-søgning samt i brugerinterfacet hertil må der ske en vis tilpasning for at gøre det muligt at søge på både numrene i 978-serien og alle de 10-cifrede ISBN, uanset hvilket format brugeren indtaster, og uanset hvilket ISBN-format der anvendes i den enkelte bibliografiske optegnelse.

Når det gælder bogindkøb og andre handelsaktiviteter, bør biblioteker og leverandører af bibliotekssystemer være parat til at anvende de 13-cifrede ISBN ved bestillinger etc. senest 1. januar 2007.

Ændringer i anvendelsen af ISBN

Den nye standard vil omfatte en revidering af retningslinjerne for omfanget af ISBN-anvendelse. Efter al sandsynlighed vil de ikke afvige markant fra de nuværende retningslinjer for, hvilke produkter der skal udstyres med ISBN, eller reglerne vedrørende ændring af format eller udgave. Men de vil blive omskrevet, så de tager hensyn til nyere former for produkter, såsom levering af elektroniske bøger (e-bøger). Fuldstændig information om omfanget af ISBN-anvendelsen er at finde i brugermanualen, eller den kan fås ved henvendelse til et ISBN-kontor.

Tidshorisont for indførelsen af 13-cifrede ISBN

Der vil sandsynligvis være en temmelig lang overgangsperiode frem til den officielle indførelse af 13-cifrede ISBN 1. januar 2007; den hastighed, hvormed industrien foretager omlægningen, vil afhænge af de enkelte handelspartneres behov. Visse organisationer, der tager nye systemer i brug, vil sandsynligvis ønske at fremskynde tempoet ved at kræve af deres handelspartnere, at de skal indføre de 13-cifrede ISBN hurtigst muligt. Dette kan så udløse en kædereaktion, som giver 13-cifrede ISBN stor udbredelse inden 2007.

Da forlagene uvægerligt vil have værker med 10-cifrede ISBN på lager i mange år fremover, vil de måske mene, at det vil være fornuftigt hurtigst muligt at gå over til at trykke 13-cifrede ISBN på deres bøger sammen med det 10-cifrede ISBN frem til 2007. Hvis man vælger at gøre dette, anbefales det kraftigt, at numrene trykkes på følgende måde på titelbladets bagside og på bogomslaget, hvis der ikke er nogen strekkode:

ISBN-13: 978-1-873671-00-9
ISBN-10: 1-873671-00-8

Dette gør det muligt at slette ISBN-10 i genoptryk efter 2007 næsten eller helt omkostningsfrit.

Ved titler, der udkommer efter 1. januar 2007, bør ISBN atter angives, som det sker nu:

ISBN 978-1-873671-00-9

Stregkoden på omslagets bagside vil ikke blive ændret med den undtagelse, at det almindeligt læsbare nummer skal ændres på titler, der udkommer efter 1. januar 2007, til "ISBN" efterfulgt af det fulde 13-cifrede nummer med bindestreger for at lette aflæsningen. Forlag og trykkerier, der bruger deres egen software til at lave strekkoder, bør sørge for, at det er tilpasset til dette nye krav, og tjekke, at tredjepartsleverandører af mastere til tryk eller elektronisk strekkodedata har forstået dette krav korrekt.

(billede)

Eksempel på stregkode med almindeligt læsbart 13-cifret ISBN

De algoritmer, der skal bruges til at tjekke 10-cifrede såvel som 13-cifrede ISBN samt til at opdele dem ved visning, er at finde i brugervejledningen. De datafiler, der omtales i algoritmerne, vil snart være at finde på The International ISBN Agency's hjemmeside.

Man skal være særlig omhyggelig med kataloger og lagerbestillingsblanketter i tidsrummet omkring 1. januar 2007, hvor de 13-cifrede ISBN indføres. Det anbefales, at forlagene her trykker både de 10-cifrede og de 13-cifrede ISBN i tiden op til skiftedagen. For at undgå misforståelser frarådes det at anvende forkortede ISBN.

Nogle boghandlere vil helt sikkert ønske at afgive ordrer med de 13-cifrede ISBN inden skiftedagen. Dette skal ske efter aftale mellem handelspartnerne, og forlagene må i fællesskab med deres systemleverandører beslutte, om de skal konvertere alle modtagne ISBN til 13-cifrede numre, når det begynder at ske. Under alle omstændigheder må de kunne håndtere alle 13 cifre efter 1. januar 007 for at undgå eventuelle misforståelser.

Ansvar for ændringer

Det anbefales, at alle organisationer gennemgår deres nuværende systemer - manuelle såvel som elektroniske - hurtigst muligt, udvikler en handlingsplan og afsætter ressourcer, hvor det er nødvendigt. Det anbefales, at en leder i hver organisation udpeges til at føre opsyn med de nødvendige ændringer på alle relevante områder. Omlægningen vil først og fremmest påvirke organisationernes systemer, men den vil også få konsekvenser for redigeringsprocessen, salg og marketing, design- og produktionsafdelingerne, samt for forlagenes bogføring og udbetaling af forfatterhonorar.

En mulig - men ikke fuldstændig - liste over systemer, der kan blive påvirket i en forlagsvirksomhed, er som følger:

- tildeling af ISBN
- produktinformation
- redigeringsarbejde
- produktionssystemer
- systemer til levering af e-bøger
- bestillingshåndtering/lagerstyring
- bogføring
- rettigheder og kontrakter
- forvaltning af rettigheder samt honorarsystemer

Boghandlere skal blandt andet gennemgå følgende:

- bestillingssystemer
- lagerstyring
- kassesystemer
- bogføring

Bibliotekerne skal gennemgå:

- katalogiseringspolitik
- udlånssystemer
- online-kataloger
- systemer til bestilling og indgåelse af nye materialer
- alle andre ISBN-relaterede systemer

Kommunikation med handelspartnerne

Klare beslutninger, og formidling af dem, omkring tidshorisonter og implementeringsmetoder er af afgørende betydning for, at indførelsen af den nye standard kan forløbe glat. Alle organisationer opfordres til at indvie alle deres handelspartnere i deres implementeringsstrategi og tidsplaner som et led i deres egen interne gennemgang samt til at sikre, at partnerne også arbejder på at implementere de nye numre.

Andre overvejelser

Da det bliver muligt for bogbranchen at indføre yderligere præfikser i de 13-cifrede ISBN i fremtiden, vil systemet sandsynligvis bevare sin nye opbygning mange år frem. Men udviklerne gør klogt i at tage nogle mulige ændringer med i deres overvejelser:

- Nogle organisationer er interesserede i et 14-cifret GTIN (Global Trade Item Number - globalt handelsvarenummer), hvor det 13-cifrede ISBN forsynes med et foranstillet tal, der kan bruges til indikering af pakkeniveau efter aftale mellem handelspartnerne.
- Brug af DOI (Digital Object Identifier) eller URN (Uniform Resource Name) kan blive mere udbredt i dele af forsyningskæden; DOI og URN er identifikatorer af variabel længde, der kan tilpasses ISBN.

ISBN-systemet er indrettet til at være robust og stabilt i sin nye form i forhold til alle anvendelsesformål, der p.t. er kendt, men det kan tilrådes at indbygge den fornødne fleksibilitet til at opfylde de behov, der senere kan opstå i forsyningskæden.

Ofte stillede spørgsmål

Hvad sker der med de ISBN, som et forlag har fået tildelt men endnu ikke anvendt?

Forlaget skal fortsætte med at anvende disse, indtil de er opbrugt, men numrene skal konverteres til den nye 13-cifrede standard.

Fx konverteres

ISBN-10: 1-873671-00-8

til

ISBN-13: 978-1-873671-00-9

Skal allerede udgivne værker have nyt ISBN?

Nej. De nuværende ISBN i 10-cifret format skal konverteres til det 13-cifrede format pr. 1. januar 2007. Dette gælder for optegnelser for alle værker, der kan ske transaktioner omkring, og følgelig bør det ske for både udgåede værker såvel som titler, der stadig er at få.

ISBN og strekkoden på bøger behøver ikke blive ændret, før bogen bliver genoptrykt, idet strekkoden repræsenterer EAN13, som er identisk med det nye 13-cifrede ISBN.

Må jeg genbruge eksisterende 10-cifrede ISBN på nye produkter ved at tilføje præfikset 978?

Nej. Man kan ikke lave et nyt ISBN ved at tilføje præfikset 978 til et allerede anvendt ISBN, og derfor må et nyt produkt ikke forsynes med et sådant nummer.

Vil jeg kunne anvende 10-cifrede ISBN i kommunikationen med mine handelspartnere efter 1. januar 2007?

Efter 1. januar 2007 vil ISBN være et 13-cifret nummer, og alle mekaniske systemer skal være indrettede til at håndtere numrene i den form. Hvorvidt 10-cifrede ISBN vil blive understøttet efter skæringsdatoen, vides ikke. Men i overgangsperioden kan der indgås aftaler mellem handelspartnere om at understøtte begge formater.

Bliver forlagene nødt til at gå over til 13-cifrede ISBN, eller kan de fortsætte med at bruge 10-cifrede numre?

Forlagene må tilpasse alle deres systemer, så de kan håndtere de 13-cifrede ISBN pr. 1. januar 2007 for at undgå misforståelser (når det ekstra præfiks 979 tages i brug). Selv om faren for dette vil være meget beskeden til at begynde med, opfordres forlagene på det kraftigste til at foretage de nødvendige ændringer senest 1. januar 2007. Det er af afgørende betydning for, at kommunikationen med handelspartnere kan fortsætte uden afbrydelser, at alle mekaniske systemer er blevet ændret inden denne dato.

Hvis vores firma stadig har masser af 10-cifrede ISBN, hvorfor er vi så nødt til at konvertere dem til det 13-cifrede ISBN-format?

Den internationale ISBN-standard bliver ændret. ISBN-systemet er drivkraften i al bogbranchens handel på verdensplan, og tildelingen af ISBN er organiseret på internationalt niveau. De 13-cifrede ISBN er nødvendige, fordi man i visse dele af verden er ved at løbe tør for de nuværende numre. For at bevare dette system indfører man derfor det ekstra præfiks 979 så antallet af numre forøges.

Må jeg bruge præfikset 979 sammen med mine nuværende 10-cifrede ISBN?

Nej. Se næste spørgsmål.

Vil vores virksomhed få samme præfiks i den nye 979-serie, som vi har i 978-serien?

Højst sandsynligt nej. En af årsagerne til den nuværende mangel på 10-cifrede ISBN er, at man før i tiden var for gavmild med præfikser, hvilket førte til, at nogle forlag havde mange flere numre, end de havde behov for. ISBN-kontorerne vil forsøge at tildele mindre blokke af ISBN i fremtiden, og dette vil medføre nye kriterier for tildelingen af præfikser.

Skal der trykkes både et 10-cifret og et 13-cifret ISBN i publikationer?

I bøger, der udgives efter 1. januar 2007, skal der kun trykkes det 13-cifrede ISBN. For at minimere omfanget af nødvendige ændringer anbefales det, at forlagene hurtigst muligt begynder at trykke både det 10-cifrede og det 13-cifrede ISBN på titelbladets bagside i deres publikationer, så man kan slette det 10-cifrede nummer ved genoptryk efter den dato.

Hvad angår værker, der udgives efter 1. januar 2007, anbefales det, at forlagene trykker det 13-cifrede ISBN i almindelig læsbar form over strekkoden på omslagets bagside med korrekt bibeholdelse af bindestregerne.

Nyttige links og andre informationskilder

ISO ISBN netsted (med situationsrapport om ISO ISBN-standarden)

<http://www.nlc-bnc.ca/iso/tc46sc9/wg4.htm>

Ofte Stillede Spørgsmål vedrørende ændringerne af ISBN

<http://www.nlc-bnc.ca/iso/tc46sc9/isbn.htm>

International ISBN Agency (med ISBN-brugervejledning)

<http://www.isbn-international.org/international.html>

Information om EAN.UCC GTIN

<http://www.ean-int.org/products.html>

Information om DOI

<http://www.doi.org>

Information om URN

<http://www.ietf.org/rfc/rfc2611.txt>

EDItEUR

<http://www.editeur.org>